

sta predvsem dva: »Konservatorski program za prenovo Platee Communis« iz leta 1987 (inv. št. 1051, sign. 519/2) in »Dopolnitve Konservatorskega programa za prenovo stavb Titovega trga« iz leta 1990 (inv. št. 1304, sign. 692/a). V programu za prenovo trga so bile predpisane konservatorske raziskave posameznih stavb njegovega plašča, v programu iz leta 1990 pa smo osnovno valorizacijo tržnega plašča dopolnili z arheološkimi in arhitekturnimi sondažnimi raziskavami Armerie in Foresterie ter ugotovitve z najdbami prikazali na razstavi in situ leta 1991. S sondažno preučitvijo smo odkrili razvoj obeh stavb po 15. stoletju, večje predelave in nadzidave v poznorenesančnem času in ob koncu 18. stoletja ter adaptacije v 19. stoletju.

Tako so bila pripravljena konservatorska izhodišča za njuno prenovo po programu, ki je stekel z natečajem v letu 2003, po katerem se Armeria prenove za potrebe Rektorata in Foresteria za potrebe Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem. Konservatorska izhodišča so kot sestavni del natečaja pomenila izziv za izdelavo projektov prenove stavb za nove namene. Osnovna natečajna zahteva je bila: v zavarovane arhitekturne spomenike nove funkcije obeh stavb umestiti tako, da bo dosežen dragocen dialog starega z novim.

V Foresterii konservatorska izhodišča izpostavljajo prezentacijo odkrite gotsko-renesančne višine enonadstropne hiše in ostankov terase nad Portalom del Corte, dokumentiranih v sliki Vittoreja Carpaccia iz leta 1517 »Slavnostni prihod beneškega podestata S. Contarinija v Koper«, v pritličju pa prezentacijo treh v osnovi srednjeveških enot, ki so čitljive na fasadi, in restavriranje stropnih dekoracij iz 18. in 19. stoletja.

V Armerii, ki je danes v enotni fasadni liniji povezana s Foresterio, a je nekoč stala kot samostojna v osnovi srednjeveška stavba, je v konservatorskih izhodiščih predvidena prezentacija vseh njenih starejših razvojnih faz in arhitekturnih členov, ki so materialni dokaz večplastnosti te arhitekture. Poleg prezentacije starejših najdb na stavbni lupini izhodišča predvidevajo tudi delno rekonstrukcijo poznobaročno-kласicističnega slavnostnega stopnišča iz pritličja v prvo nadstropje. Tu je poleg poslikanih elementov starejše arhitekture predlagana tudi vgraditev restavriranega poslikanega gotskega stropa iz pretorske palače.

S temi izhodišči je bila postavljena osnovna spomeniškovarstvena strategija za prenovo, ki z izbranim natečajnim projektom (odgovorna projektantka Nataša Štrukelj, u. d. i. a.) za potrebe Univerze na Primorskem pomeni njeno uspešno uresničitev.

Pred začetkom obnovitvenih del so bile najdbe iz leta 1990 poglobljene in utrjene ter zaščitene pred začetkom gradbenih del. Od oktobra 2005 poteka konservatorski nadzor na gradbišču, po statični utrditvi obodnega zidovja sta bili odkriti dve gotski odprtini na Armerii – v celoti ohranjena bifora in delno ohranjena trifora. V konservatorskem timu, ki ga vodi odgovorna konservatorica Sonja Ana Hoyer, sta še Jure Bernik in Mira Ličen Krmpotič. V nadaljevanju obnovitvenih del so bili pripravljeni restavratorski projekti za restavriranje poslikav, kamna in lesa. V teku so restavratorska dela.

Sonja Ana Hoyer

81

ESD: 8302

Naselje: Koper

Občina: Koper

Ime: Koper – palača Kidričeva 22, 22A in 22B (8302 / palača Totto ex Gavardo)

Naslov: Kidričeva ulica 22, 22a in 22b

Področje: UA

Obdobje: od sredine 18. stoletja do začetka 20. stoletja

Vrsta dela: 4

Palača Tutto ex Gavardo je bila zgrajena v sredini 18. stoletja, tako da so bile preoblikovane starejše srednjeveške stavbe v enotno zgradbo. Stilno jo lahko opredelimo kot poznobaročno palačo, ki ima poudarjen osrednji del in stranski krili. Njeno pročelje predstavlja del uličnega niza Kidričeve ulice, na zadnji strani pa je bilo obširno dvorišče z vrtom, ki je bil v drugi polovici 20. stoletja v večjem delu pozidan. Palača ima klasično horizontalno zasnovo, pri kateri izstopa značilno bivalno reprezentančno nadstropje – piano nobile. S posegom arhitekta Mihevcva je bila palača degradirana, pritličje palače ob ulici je bilo spremenjeno v ulično pasažo.

Palača Tutto ex Gavardo je kljub neprimerni namembnosti v notranjščini ohranila v osrednjem delu reprezentančni značaj z dekorativno poslikavo ostenja in stropa ter stensko profilacijo. Zaradi statičnih problemov je bila palača delno poškodovana, tako da se je otroški vrtec, ki je palačo uporabljal, moral zaradi ogroženosti izseliti že leta 1992. Od takrat je bila palača nezasedena. Pritličje je bilo spremenjeno v trgovske lokale, ki so bili delno uporabljeni še pred nekaj leti.

Topografija palače Tutto ex Gavardo je bila izdelana skupaj s katalogom najkvalitetnejših arhitekturnih elementov v sklopu konservatorskega programa celovite obnove in prezentacije palače (inv. št. 3830, sign. 2497) v letu 2003. Klasična umetnostnozgodovinska metoda topografije in

inventarizacije je bila nadgrajena z valorizacijo spomenika, njegovih arhitekturnih detajlov in opreme. Sočasno je bil izdelan arhitekturni posnetek obstoječega stanja po navodilih konservatorske stroke. Ker je bilo zahodno krilo palače že leta 1992 restavratorsko sondirano, odkrita pa je bila stenska poslikava, je bilo treba z restavratorskim sondiranjem nadaljevati v osrednjem in vzhodnem delu.

V letu 2004 so se nadaljevale konservatorske raziskave z odkrivanjem ohranjene poslikave in štukature na zidovih, tako da je bilo mogoče izdelati konservatorski in restavratorski projekt za celovito obnovo in prezentacijo osrednjega dela palače (inv. št. 4003, sign. P1.SPS.IV3628). Narejene so bile arheološke zaščitne raziskave v delih palače, kjer so predvideni večji gradbeni posegi (zemeljski izkop) in odstranitev dela objekta. Izdelano je bilo arheološko poročilo z dokumentacijo (inv. št. 4085, sign. 3680). Konservatorski in restavratorski projekt osrednjega dela palače je določil ohranitev konstrukcijskih (lesenih medetažnih konstrukcij, tlakov, zidov in sten) in dekorativnih arhitekturnih elementov (stenskih poslikav, štukature, tlaka in stavbnega pohištva) ter restavratorske in konservatorske postopke za prezentacijo arhitekture, njenih delov in elementov. Konservatorski in restavratorski projekt je del projekta za izvedbo. Ker pročelja palače še ni bilo moogoče sondirati, niso bile izdelane kon-

servatorske smernice in pogoji za prezentacijo glavne fasade. Investitor je novembra 2005 naročil izdelavo termografskega pregleda pročelja, vendar dobljenih rezultatov ni mogoče uporabiti v konservatorskem delu, saj raziskava ni bila izvedena v sodelovanju z odgovornim konservatorjem.

V letu 2005 je investitor Salobir, d. o. o., na podlagi razpisa pridobil soinvestitorska sredstva Ministrstva za kulturo za izvedbo projektne dokumentacije celovite obnove palače. S konservatorskega stališča je bilo v poročilu ugotovljeno, da je treba projektno dokumentacijo za celovito obnovo čim prej dopolniti s tistimi projekti za izvedbo, ki jih zaradi racionalnosti izvedbe še ni bilo smiselno izdelati, vendar jih bo treba izdelati še pred začetkom izvedbe.

Nedvomno so za uspešnost projekta in pripravo projektne dokumentacije zelo pomembne konservatorske raziskave, ki so bile izvedene v pretežnem delu pred izdelavo projektov. Zagotovitev uspešne izvedbe celovite obnove spomenika temelji na izdelani projektni dokumentaciji za izvedbo, ki jo bo v najkrajšem možnem času treba dopolniti, saj predstavlja osnovo za izdelavo natančnih izvedbenih popisov in predračunov, ki so potrebni tako za gradbeno in sanacijska kot tudi za restavratorska in konservatorska dela celovite obnove in prezentacije palače. Namen investitorja je palačo celovito obnoviti in prezentirati ter ji s primerno namembnostjo zagotoviti nadaljnji obstoj in vzdrževanje.

Mojca MarijAna Kovač

82

EŠD: 3079

Naselje: Kozje

Občina: Kozje

Ime: cerkev sv. Eme

Področje: UA

Obdobje: pozna gotika, renesansa, historizem

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Obnovitveno prezentacijska dela na zunanjsčini podružne cerkve, ki jih je financirala Občina Kozje, so se v letu 2002 začela brez izvedenih pripravljalnih del, pogojevanih že leta 1994. Zato ni bil narejen načrt cerkve, ki bi služil statiku za izdelavo načrta stičnega zavarovanja. Ni bil narejen načrt drenaž in načrt za izvedbo notranje kinete, ker nagrobniki ob južni steni ladje in kora onemogočajo izvedbo zunanje drenaže. Prav tako z izvajalcem del nista bila usklajena potek in sama vsebina prezentacijskih del, saj smo izhodišča lahko podali le na podlagi predhodnih sondiranj in raziskav stavbne substance cerkve; ta sega po

znanih podatkih v prvo polovico 15. stoletja, nato v leto okoli 1500, ko so k cerkvi prizidali kor in ga okoli leta 1520 poleg freske s sv. Krištofom okrasili z arhitekturno poslikavo. Ker je konservator vztrajal, da se obnovitvena dela, v nasprotju s kozmetični popravki, izvedejo temeljito in z nalogo, da se izluščijo zabrisane prepoznavnosti arhitekturnih in likovnih dosežkov posameznih faz v stavbnem razvoju cerkve, je bila sprejeta odločitev, da se za razpoložljivi denar obnovi le zunanjsčina strešnega zvonika nad ladjo, ki so jo leta 1861 podaljšali proti zahodu. Sonde na ometih so pokazale, da so pod novjšimi gladko zaribanimi ometi iz sivega peska ohranjeni originalni grobi ometi iz malih rečnih oblic in da stebri pilastrov ter horizontalni pas izstopajo za približno 3 cm iz osnovne fasadne površine. Prvotna členitev zvonika je bila ohranjena v zadostni meri za izvedbo rekonstrukcije, kar velja tudi za samo barvo ometov, ki so bili le beli. Zaradi slabe obstojnosti originalnih ometov so bili ti v celoti odstranjeni in narejeni novi v enaki granulaciji. V manjši meri poškodovani kamniti okvirji oken, ki bodo tako kakor močno poškodovano okno v zahodni steni sčasoma brez pravilne zaščite propadli, kljub opozorilu konservatorja niso bili zaščiteni.

Nadaljnja sondiranja na stenah ladje in kora so pokazala, da je kor prislonek k ladji in da gotška freska s podobo sv. Krištofa in Jezusa na južni steni kora ni preslikana ter je v zgornjem delu dobro ohranjena. V spodnjem delu je barvna plast sprana. Fresko obrobja rumen okvir s stiliziranimi rdečimi trtnimi viticami. Svetnik je oblečen v rdeč plašč, na glavi pa ima turban, izpod katerega gledajo dolgi lasje. Z desnico se opira na okleščeno belo drevo, z levico pa drži Jezusa, ki blagoslavlja z desnico in je oblečen v belo suknjo in vihrajoč rdeč plašč. Jezusov obraz s svedrastimi lasmi je dobro ohranjen. Nebo v ozadju je modro, na njem so beli oblaki. S pomočjo sond na leta 1866 regotiziranih oknih v južni steni ladje in kora smo ugotovili prvotne dimenzije in lokacije gotških oken. Na južni in severni podolžni steni kornega zaključka smo po odstranitvi polnil našli šilasto zaključeni gotški okni z ohranjenim krogovičjem in ometi, s katerimi so utrdili vitrajna stekelca. Vsako okno ima drugačen sistem poslikav in barvnega toniranja na ostenju in na obrobah. Te se zaključujejo s slikanimi križi. Na vzhodni steni kora ni okna, na vogalih ladje in kornega zaključka ni slikanih vogalnikov. V severni steni kora je v ometu, na mestu, kjer ni pristrešenega kamnitega talnega zidca, slutiti zazidan šilastoločno zaključen vhod. Rezultati sondiranja zunanjsčine in dodatni v notranjsčini bodo uporabljeni za izdelavo rekon-